

FINNA-PALVELUN VUOSIRAPORTTI 2014

FINNA-PALVELUN VUOSIRAPORTTI 2014	1
VERSIONHISTORIA	2
TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN	2
AIKATAULU.....	2
SISÄLTÖ.....	2
KUSTANNUKSET JA RESURSSIT	2
OHJAUKSEN JA ORGANISOINNIN ONNISTUMINEN	3
RISKIEN TOTEUTUMINEN	3
VIESTINNÄN ONNISTUMINEN	3
PROJEKTIN ERI OSA-ALUEIDEN ONNISTUMINEN	4
1. INFRASTRUKTUURI JA JÄRJESTELMÄKEHITYS	4
2. AINEISTOJEN KATTAVA SAATAVUUS.....	4
3. YHTEISTYÖVERKOSTOT	4
4. LOPPUKÄYTTÄJÄT.....	5
5. PALVELUN KEHITTÄMISEN HALLINTA.....	5
FINNAN TUNNUSLUVUT	5

Kirjastoverkkopalvelut

Versiohistoria

2.2.2015	versio 0.1	Ensimmäinen luonnos vuosiraportista, käsiteltäväksi Finna-konsortioyhmän kokoukseen 6.2.2015
4.2.2015	versio 0.2	Täydennetty luonnos vuosiraportista, käsiteltäväksi Finna-konsortioyhmän kokoukseen 6.2.2015
8.3.2015	versio 0.3	Korjattu versio liitteeksi KDK-ohjausryhmään

Tavoitteiden toteutuminen

Vuonna 2014 Kansallisen digitaalisen kirjaston asiakasliittymän, Finnan kehittämisen keskeisinä tavoitteina olivat kirjastojen mukaantuloa edistävien ominaisuuksien kehittäminen, VuFind-ohjelmiston versiopäivitys, avoimien rajapintojen toteuttaminen, käytettävyyden parantaminen, palvelusopimuksen uudistaminen, sekä mukaantulon prosessin ja projektin hallinnoinnin parantaminen.

Aikataulu

Pääosin henkilöstön vaihtumisen seurannaisena Finnan kehityksessä ei ollut resursseja toteuttaa kaikkia suunniteltuja asioita vuoden 2014 aikana, vaan osa siirrettiin toteutettaviksi vuonna 2015. Tuotantoon menon esteiden poistamista priorisoitiin ja siitä johtuen mm. VuFind-ohjelmiston versionpäivitystä ja avoimien rajapintojen kehitystä jouduttiin tekemään suunnitelmia hitaammin.

Sisältö

Projektin henkilöstön vaihdoksista huolimatta projekti eteni vuonna 2014 hyvin, vaikka kaikilta osin toimintavuoden alussa asetetuissa suunnitelmissa ei pysyttykään.

Kirjastojen tuotantoon siirtymisen esteet vähenivät huomattavasti. Korkeakoulukirjastojen siirtyminen tuotantoon on toimintavuoden aikana tehdyn järjestelmän kehitystyön vuoksi mahdollista. Korkeakoulu-kirjastojen omien arvioiden mukaan suurin osa ottaa Finnan käyttöön nykyisen kirjastojärjestelmän rinnalle vuonna 2015. Yleisten kirjastojen mukaantuloa on hidastanut merkittävästi kirjastojärjestelmien rajapintojen puutteet. Ensimmäisen yleisten kirjastojen Finna-näkymän koekäyttö mahdollistaa kuitenkin yleisten kirjastojen mukaantulon ja havainnollistaa, millainen yleisten kirjastojen Finna-käyttöliittymä voisi olla. Kirjastojärjestelmien rajapintoihin liittyvien riskien hallintaan tulee kuitenkin kiinnittää huomiota.

Myös loppukäyttäjät eli arkistojen, kirjastojen ja museoiden asiakkaat ilmaisivat tyytyväisyytensä Finna-palveluun. Loppuvuodesta toteutettuun käyttäjäkyselyyn vastanneiden arviot palvelusta olivat melko myönteisiä. 89 % kyselyyn vastanneista pitää palvelua hyödyllisenä ja 74 % helppokäyttöisenä. Suuria eroja sektoreiden välisissä tuloksissa ei ollut.

Kustannukset ja resurssit

Finnan toimintavuodelle 2014 antoi leimansa projektin henkilöstön normaalista poikkeavan vilkas vaihtuminen. Projektipäällikön lisäksi projektista poistui ja tilalle palkattiin uusi viestinnästä vastaava tiedottaja sekä konsortion toiminnasta vastaava palvelusuunnittelija. Vuoden aikana yhteensä kolme tietojärjestelmäsuunnittelijaa siirtyi pysyvästi tai osa-aikaisesti muihin tehtäviin.

Toimintavuonna todettiin, että projektille osoitetuista määrärahoista oli osittain henkilöstön rekrytointiaikataulun hitaudesta johtuen, osin järjestelmähankinnoista säästyneenä jäämässä osa käyttämättä. Siksi opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa neuvoteltiin näiden resurssien kohdentamisesta projektin etenemisen kannalta hyödyllisiin tehtäviin ja lähinnä uuden henkilöstön palkkaamista määräajaksi projektiin vuoden 2016 loppuun asti.

Kirjastoverkkopalvelut

Ohjauksen ja organisoinnin onnistuminen

Projektioorganisaatio pysyi rakenteeltaan toimintavuonna ennallaan: projektia johdettiin KDK-ohjausryhmän, KDK-konsortio-ryhmän ja lähiohjausryhmän muodostamassa ohjauksen hierarkiassa.

Kehitystehtävien priorisointia lisättiin ja tehtävälistan hallintaa parannettiin. Priorisointiin määriteltiin osallistuvaksi mukana olevien organisaatioiden sektoreiden ongelmiin perehtyneet sektorivastaavat, käytettävyyssiantuntija ja kehityspäällikkö. Lisäksi priorisoinnin muutoksista tiedotettiin mukana oleville organisaatioille useammin.

Myös työpakettien hallintaa parannettiin. Työpakettien seurannasta pyrittiin poistamaan kaikki jatkuva prosessinomainen työ ja seuranta säännönmukaistettiin.

Riskien toteutuminen

Projektisuunnitelmassa mainituista riskeistä osa on realisoitunut ja niihin on pyritty reagoimaan. Vuonna 2014 suunnitellusta järjestelmän kehityksestä ei pystytty kaikkea toteuttamaan. Tähän pyrittiin reagoimaan tehtävien priorisoinnilla ja viestimällä valituista painotuksista. Osaltaan järjestelmänkehityksen hitauteen vaikutti resurssien väheneminen henkilöstön vaihtuvuuden vuoksi.

Yleisten kirjastojen mukaantulon hidastuminen aiheutui Axiell-järjestelmien rajapintojen toimimattomuuden vuoksi. Riskinä on nähty koko yleisten kirjastojen sektorin etäännyminen Finnasta. Kun rajapinnat saatiin syyskuussa toimintakuntoon, on Vaski-kirjastojen pilotointiin liittyviä tehtäviä priorisoitu kaiken muun edelle, jotta Vaskin Finna-näkymä on saatu koekäyttöön. Yleisten kirjastojen mukaantulossa riskinä on havaittu myös se, että Finna ei välttämättä vastaa yleisten kirjastojen palvelulle asettamia tarpeita. Tähän riskiin pyritään vastaamaan vuoden 2015 aikana tarpeiden tarkemmalla kartoittamisella, suunnittelulla ja uusien toimintojen kehittämisellä.

Lisäksi kansallisen näkymän kannalta riskinä ovat olleet myös Finnaan tuotava metadatan käyttöoikeudet. Kansallisen näkymän konsepti ja tulevat avoimet rajapinnat ovat edellyttäneet metadatan lisensointia CC0:na. Ulkoisista lähteistä kirjastoluetteloihin kopioitu metadata voi kuitenkin sisältää kirjaston ja metadatan toimittajan välillä solmittuja rajoitteita, jolloin tämä ei ole aina mahdollista. Vuoden 2014 aikana tätä asiaa on tarkennettu Finna-sopimuksessa niin, että tämä ei aiheuta enää riskiä ja organisaatiot voivat tuoda myös käyttöoikeuksiltaan rajoitettua metadataa Finnaan, kun se on yksilöity sovitulla tavalla.

Viestinnän onnistuminen

Projektin viestintää toteutettiin suunnitelmien mukaisesti ja kaikki keskeiset viestinnälle asetetut tehtävät saatiin toteutettua.

Joulukuussa järjestettiin Finna-päivä, joka kokosi yhteen mukana olevia organisaatioita, sidosryhmiä sekä Finna-palvelun käyttäjiä. Päivän tapahtumien suunnittelussa olivat mukana vuoden aikana aktiivisesti mukana olleiden organisaatioiden edustajia. Finna-päivän tapahtumista pääosa, mm. ensimmäinen Finna-käyttäjäfoorumien tapaaminen, järjestettiin Helsingissä, mutta palvelua lanseerattiin myös Lahden ammattikorkeakoulun kirjaston asiakkaille Lahdessa.

Finnan viestintäkanavia lisättiin. Osallistuvien organisaatioiden kysymysten ratkomista varten pilotoitiin keskustelufoorumia, joka osoittautui etenkin korkeakoulukirjastoille helpoksi vuorovaikutuskanavaksi. Finna-päivänä lanseerattiin erityisesti Finnan käyttäjille suunnattu Finnan Facebook-sivu, joka keräsi lyhyessä ajassa satoja seuraajia.

Projektin eri osa-alueiden onnistuminen

1. Infrastrukturi ja järjestelmäkehitys

Korkeakoulukirjastojen kirjastojärjestelmän, Voyagerin, integrointia Finnaan parannettiin niin, että Finna pystyy korvaamaan kaikki olennaiset kirjastojen nykyisissä käyttöliittymissä tarjoamat palvelut. Korkeakoulukirjastojen lisensoitujen aineistojen käytettävyyttä parannettiin keskitetyn indeksin (PCI), e-lehtien (SFX) ja aineistotietokantapalvelun (Metalib) integroinnin parantamisella. Yhteiskirjastojen kanssa suunniteltiin malli, jossa useat lisensoituja aineistoja hankkivat organisaatiot voivat tarjota yhden yhtenäisen yhteiskirjastopalvelun Finna. Tähän liittyvää ohjelmiston kehitystä tehtiin ja toiminnallisuutta pilotoitiin Lapin korkeakoulukirjaston kanssa. Lisäksi edistettiin korkeakoulujen omien aineistojen tuomista Finnaan parantamalla indeksointia ja tietojen näkymistä korkeakoulujen tarpeiden mukaan.

Yleisten kirjastojen Axiell-kirjastojärjestelmien (Aurora ja Origo) rajapintojen hyväksymisen ja asentamisen jälkeen Vaski-kirjastojen pilotoitiin liittyvää Finnan ohjelmiston kehitystä jatkettiin. Vaski-kirjastojen edellyttämät tärkeimmät kirjastotoiminnallisuudet saatiin integroitua Finnaan syksyn aikana ja Vaskin Finna-näkymän koekäyttö henkilökunnalle voitiin avata marraskuun lopulla. Muiden Axiel-järjestelmää käyttävien kirjastojen aineistojen tuontia Finnaan edistettiin ja Finnan kehityspuolelle haravoitiin kolmen uuden kirjastokimpan aineistoja. Lisäksi suunniteltiin yhdessä Kirjastot.fi kanssa yleisille kirjastoille tärkeiden aineistojen ja palveluiden tuomista Finnaan.

Toimintavuonna aloitettiin myös VuFind-versionpäivitykseen liittyviä tehtäviä, kuten nykyisten toimintojen siirtämistä uuteen versiopohjaan. Lisäksi aloitettiin versionpäivityksen myötä tulevien käyttöliittymäominaisuuksien muokkaamista Finnan tarpeiden mukaisiksi.

2. Aineistojen kattava saatavuus

Vuonna 2014 luotiin ensimmäinen versio kansallisen näkymän konseptista. Myös organisaatio ja sektorinäkymien konseptia täsmennettiin. Etenkin organisaatioiden ja KK:n vastualueita näkymien tuottamisessa ja hallinnoinnissa selkiytettiin. Tämä on tarkoittanut näkymien hallintointiin liittyvän ohjeistuksen luomista, sekä hallintaliittymän toiminnallisuuksien laajentamista.

Kansallisen näkymän metatiedon avaaminen CC0:na hyväksyttiin konsortior ryhmässä ja asiaa tarkennettiin Finnan palvelusopimukseen. Metadatan avaamista avoimen rajapinnan kautta valmisteltiin oppilaitosyhteistyönä.

3. Yhteistyöverkostot

Kansallisen digitaalisen kirjaston asiakasliittymän palvelusopimus uudistettiin ja siihen lisättiin palvelutasoa määrittävä liite. Sopimusuudistuksen myötä konsortion nimi muutettiin Finna-konsortioiksi ja palvelun kehittämistä ohjaava ryhmä Finna-konsortior ryhmäksi. Uusi konsortior ryhmä nimitettiin kaudelle 2014–2015. Osana kirjastoverkkopalveluiden ohjausjärjestelmän arviointia arvioidaan myös Finna-konsortion toiminta. Vuoden 2015 alussa sovitaan mahdollisesti tehtävistä toimenpiteistä yhdessä palveluissa mukana olevien organisaatioiden kanssa.

Kansainvälisen avoimen lähdekoodin kehittämissyhteistyössä pyrittiin siihen, että yleisesti hyödyllinen Finnaan kehitetty VuFind-koodi saadaan yhteiseen ohjelmiston versioon.

Tutkimus- ja oppilaitosyhteistyötä jatkettiin Tampereen yliopiston ja Aalto-yliopiston kanssa tarjoamalla Finnaan liittyviä aiheita kurssi- ja opinnäytetöiksi. Lisäksi aloitettiin yhteistyö Tampereen Demolan kanssa. Yksi Demolan opiskelijaryhmä teki konseptisuunnitelmia sekä demon Finnan käytöstä perusopetuksen tukena ja toinen suunnitteli sekä testasi avointen rajapintojen toteuttamista Finnaan.

Kirjastoverkkopalvelut

4. Loppukäyttäjät

Finna-palvelun ja sen käyttöliittymien kehittämisessä otetaan huomioon käyttäjien tarpeet. Käytettävyys näkyy palvelun suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa, ja työtä tehtiin toimintavuodelle päivitetyn käytettävyyden kokonaissuunnitelman mukaisesti. Yhdeksi erityiseksi hakupalvelun käytettävyyttä parantavaksi tekijäksi tunnistettiin hakutulosten relevanssin parantaminen. Toimintavuonna 2014 tutkittiin ohjelmiston nykyistä relevanssia, kartoitettiin asiakastarpeita ja parannettiin relevanssia näiden tarpeiden pohjalta. Erityistä käytettävyyden parantamiseen tähtävää työtä tehtiin myös oman tilin toimintojen parantamisessa, jossa otettiin huomioon mm. useamman kirjautumistavan käytettävyysongelmat sekä monen kirjastokortin käyttäminen. Myös omien suosikkilistojen jakaminen ja kommentointi tehtiin mahdolliseksi. Lisäksi tehtiin kaikki puuttuvat ja tunnistetut esteettömyyden parantamiseen tähtäävät tehtävät.

Palvelun käyttöä seurattiin koko vuoden ajan käyttötilastoihin ja lisäksi loppuvuonna kerättiin käyttäjien palautetta verkkokyselyllä. Käyttäjäkyselyyn vastasi yli 3 000 eri näkymien käyttäjää. Näin kerätyn datan pohjalta tehdään arvioita palvelun käytöstä ja kehittämistarpeista. Vuoden lopulla tehtiin myös selvitys Finnan soveltuvuudesta eri alojen tutkijoiden tarpeisiin. Selvityksen tulosten perusteella laaditaan konkreettisia kehitysehdotuksia erityisesti korkeakoulujen Finna-näkymiin. Tutkimuksen tuloksista laadittua raporttia käydään läpi palvelussa mukana olevien organisaatioiden kanssa keväällä 2015.

Finna-päivän 3.12.2015 yhteydessä järjestetty Finna-käyttäjäfoorumien tapaaminen oli järjestyksessä ensimmäinen tällaisista tapaamisista, joiden tavoitteena on osallistaa palvelun loppukäyttäjät eli arkistojen, kirjastojen ja museoiden asiakkaat palvelun kehittämiseen.

5. Palvelun kehittämisen hallinta

Finnan mukaantulossa siirryttiin jatkuvan mukaantulon malliin aikaisemman aalloittaisen mukaantulon sijasta. Mukaantulon seuranta parannettiin ja jatkuvan prosessin mallia kehitettiin. Uusia organisaatioita otetaan jatkossa mukaan Finnaan puolen vuoden välein.

Finnan projektinhallintaa kehitettiin mm. ottamalla käyttöön systemaattinen työpakettien seuraaminen. Kehityksen etenemisen seuranta edistettiin selkeyttämällä tiekarttaa ja seuraamalla sen edistymistä backlogin ohella myös tiivistetyssä muodossa.

Finnan tunnusluvut

Konsortioryhmän syksyllä 2013 vahvistamat tunnusluvut todettiin riittämättömiksi tai palvelun ominaisluonteeseen sopimattomiksi, joten vuoden 2014 tunnuslukuja muutettiin hieman. Toimintavuonna 2015 tunnusluvut tarkistetaan ja määritellään uudelleen.

Finna-palvelun tunnusluvut 31.12.2014	
Indeksin viitteiden määrä	16,7 milj.
Aineistojen määrä finna.fi:ssä	9 milj.
Verkossa saatavilla olevia aineistoja	1 milj.
Mukana olevat organisaatiot	85
Aineistoja tarjoavat organisaatiot finna.fi:ssä	53
Tuotannossa olevien näkymien määrä	14